

**APYLINKĖS RINKIMŲ KOMISIJOS PROTOKOLŲ PILDYMO NAUDOJANT
„RINKIMŲ VEDLĮ“, BALSŲ IR PIRMUMO BALSŲ SKAIČIAVIMO, RINKIMŲ
BIULETENIŲ IR KITŲ DOKUMENTŲ PRISTATYMO SAVIVALDYBĖS (APYGARDOS)
RINKIMŲ KOMISIJAI TVARKOS APRAŠAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS. PROTOKOLŲ PASIRAŠYMAS**

1. Apylinkės rinkimų komisijos protokolų pildymo naudojant „Rinkimų vedlį“, balsų ir pirmumo balsų skaičiavimo, rinkimų biuletenių ir kitų dokumentų pristatymo savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai tvarkos apraše (toliau – Aprašas) nustatoma apylinkės rinkimų komisijos protokolų pildymo naudojant „Rinkimų vedlį“, balsų ir pirmumo balsų skaičiavimo, rinkimų biuletenių ir kitų dokumentų pristatymo savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai tvarka.

Pagal Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 79 straipsnį, Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 74 straipsnį kiekvienoje rinkimų apylinkėje surašomi du balsų skaičiavimo protokolai: vienmandatės rinkimų apygardos (F1) ir daugiamandatės rinkimų apygardos. Pagal Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų įstatymo 69 straipsnį surašomi vienmandatės, pagal Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo 80 straipsnį – daugiamandatės apygardos balsų skaičiavimo protokolai, pagal Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo 65 straipsnį – balsų skaičiavimo protokolai. Daugiamandatės rinkimų apygardos protokolą sudaro dvi dalys: pirmoji dalis (F2) yra skirta kandidatų sąrašų gautų balsų apskaitai, antroji (F3) – visų kandidatų sąrašų pirmumo balsų apskaitos bendras skyrius ir F4 – kiekvieno kandidatų sąrašo pirmumo balsai – kandidatų gautų pirmumo balsų apskaitai.

2. Balsų skaičiavimo protokolai pildomi Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinės sistemos (toliau – VRKIS) dalyje „Rinkimų vedlys“.

3. Rinkimų vedlys (toliau – **Vedlys**) yra VRKIS programinės įrangos dalis, skirta rinkimų komisijoms surašyti balsų skaičiavimo protokolus, juos atspausdinti, internetinio ryšio priemonėmis perduoti balsų skaičiavimo protokolų duomenis ir kitą **Vedlyje** sukauptą informaciją VRK ir savos savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijoms. Nesant internetinio ryšio, **Vedlys** gali išsaugoti informaciją elektroninėje byloje lokaliajame darbo vietoje naudojamame kompiuteryje. Šiuo atveju savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai kartu su pasirašytais protokolais perduodama šios bylos kopija. Naudojant keletą kompiuterių perduodamos visų kompiuterių bylos.

3.1. Apylinkės rinkimų komisija rinkimų dieną savo atliekamus veiksmus, kurių eiliškumas nustatytas rinkimų įstatymuose, nuosekliai fiksuoja **Vedlyje**: suskaičiuoja visus kiekvienam komisijos nariui išduodamus ir jo grąžinamus rinkimų biuletenius; žymi rinkimų stebėtojų atvykimo į balsavimo patalpą ir išvykimo iš jos laiką, stebėtojų teikiamas pastabas; nurodo biuletenių, rastų balsadėžėje ir gautų vokais, skaičius; balsų, paduotų už kiekvieną kandidatą ir kandidatų sąrašą, skaičius; pagal šiuos duomenis **Vedlys** sudaro balsų skaičiavimo protokolus, patikrina, ar apylinkės rinkimų komisijos įrašomuose duomenyse nėra aritmetinių klaidų ar prieštaravimų.

3.2. Skaičiuojant pirmumo balsus, **Vedlyje** įrašoma kiekviename rinkimų biuletenyje nurodyti kandidatų rinkimų numeriai ir pagal šiuos pirmumo balsus atspausdina daugiamandatės rinkimų apygardos balsų skaičiavimo protokolo antrąją dalį (F3 ir visas F4 formas).

3.3. **Vedlys** sudaro galimybę savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai stebėti savos savivaldybės (apygardos) rinkimų apylinkių balsų skaičiavimo protokolų pildymo eigą, sudaryti ir atspausdinti savivaldybės (apygardos) balsų skaičiavimo protokolus bei organizuoti ir vykdyti pirmumo balsų perskaičiavimą, taip pat nustatyti, ar internetu perduoti balsų skaičiavimo protokolų duomenys atitinka komisijos narių bei stebėtojų pasirašytus ir savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai perduotų protokolų duomenis. **Vedlys** sudaro galimybę VRK stebėti kiekvienos apylinkės rinkimų komisijos darbą, pildomo protokolo duomenis ir kitą **Vedlyje** kaupiamą informaciją.

3.4. Prisijungimas darbui **Vedlyje** autorizuotas ir leidžiamas tik per Elektroninius valdžios vartus. Apylinkės rinkimų komisijos narys, pirmininkas gali prisijungti ir redaguoti (redaguoti, tai yra, įrašyti ir keisti duomenis gali tik pirmininkas ar vienas iš komisijos narių) ar matyti (prisijungusių skaičius neribojamas) tik savo rinkimų apylinkės duomenis; savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijos narys, pirmininkas – savo rinkimų savivaldybės (apygardos) ir ją sudarančių rinkimų apylinkių duomenis, keisti rinkimų apylinkių narių prisijungimo ir redagavimo teises. VRK narys ar pirmininkas gali matyti visų rinkimų savivaldybių (apygardų) ir apylinkių duomenis, įskaitant ir užsienyje esančių balsavimo komisijų duomenis. **Vedlys** fiksuoja visus prisijungimus prie jo ir bet kokių duomenų pildymą ar redagavimą, tai yra pagal **Vedlyje** sukauptą informaciją galima nustatyti, kas, kada ir kokius išsaugotus duomenis įvedė, kada ir kuriuos duomenis pakeitė.

3.5. **Vedlys**, formuodamas balsų skaičiavimo protokolus, dalį protokolams reikalingų duomenų (apylinkės rinkėjų skaičius, įrašytų ir išbrauktų rinkėjų skaičius, iš anksto balsavusių rinkėjų skaičius, atvykusių balsuoti rinkimų dieną rinkėjų skaičius ir kitus duomenis) gauna iš VRKIS posistemės „Rinkėjai“.

4. **Vedlį** sudaro 8 etapai, turintys statusus: „Nepradėtas“, „Vykdomas“, „Baigtas“. Statusas „Nepradėtas“ nurodo, kad nė vienas duomuo šiame etape nėra įrašytas; „Vykdomas“ – duotuoju metu duomenys vedami, „Baigtas“ – nurodo, kad visi etapo duomenys suvesti. Dalis etapų turi taip pat nuosekliai pildomus žingsnius.

5. **Vedlys** leidžia nuosekliai vykdyti visus etapus ir tikrina, kaip įrašomi duomenys atitinka jau įvestus, ir įspėjamoju pranešimu informuoja apie neatitikimus arba draudžia toliau tęsti skaičiavimą, neišsaugo duomenų, fiksuoja kritinę klaidą ir reikalauja įvesti patikslintus skaičius. Prie kritinių klaidų priskiriamos aritmetinės klaidos, neužpildyti laukai. Esamos klaidos fiksuojamos **Vedlio** atitinkamame etape ir **Vedlio** 1 lange.

6. Pildant **Vedlio** etapus ir žingsnius, suformuojamas vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų apygardų protokolai. Protokolai, kurie turi kritinių klaidų, pažymėti įrašu „TURI KLAIDŲ“. Tokių protokolų pasirašyti negalima. Protokolai, kurie neturi kritinių klaidų, turi keturženklis kodus, sudaromus iš skaičių ir raidžių. Atspausdintus protokolus pasirašo komisijos pirmininkas ir nariai, po to stebėtojai. Visi pasirašiusieji nurodomi **Vedlyje** ir protokolas, įvedus keturženklį kodą, patvirtinamas. Kodo atitikimas reiškia, kad pasirašymo metu nė vienas protokolo skaičius nebuvo taisomas ir protokolas yra perduotas į VRK ir į savo savivaldybės (apygardos) rinkimų komisiją. Vėlesnis protokolo duomenų keitimas galimas tik savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai leidus ir grąžinus protokolą pataisyti.

II SKYRIUS RINKIMŲ KOMISIJOS VEIKSMAI IKI BALSADĖŽĖS ATIDARYMO

7. Rinkimų dienos rytą, dar prieš balsavimo pradžią, apylinkės rinkimų komisijos nariams išdalijami apylinkės rinkimų komisijos antspaudu anspauduoti balsavimo biuleteniai.

7.1. Komisijos veiksmai **Vedlyje**. **Vedlyje** įrašoma: apylinkės rinkimų komisijos iš savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijos gautų vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų apygardų biuletenių skaičiai, kiekvienos savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijos išduotų balsavimo namuose biuletenių skaičius bei kiek biuletenių išduota rinkėjams, kiek jų sugadinta ir kiek liko nepanaudotų. (**Vedlio** 1 etapas).

7.2. Registruojami apylinkės rinkimų komisijos nariams išduoti vienmandatės ir daugiamandatės rinkimų apygardų biuleteniai. Nurodomi biuletenių šaknelių numeriai. Jų išdavimo laikas fiksuojamas automatiškai. Registravimas vyksta visą rinkimų dieną iki balsadėžės atidarymo, kiekvieną kartą, kai išduodami ar grąžinami biuleteniai. (**Vedlio** 2 etapas, 1 ir 2 žingsniai).

8. Stebėtojų registracija. **Vedlyje** įrašoma stebėtojo(-ų) vardas(-ai), pavardė(-ės), atvykimo diena ir laikas. Atvykus naujam stebėtojui, jis įrašomas tokia pačia tvarka. Stebėtojui atvykus pakartotinai, jo vardas ir pavardė įrašomi dar kartą. Stebėtojui pranešus apie išvykimą ar kai jo nėra ilgesnį laiką, fiksuojamas jo išvykimo laikas. Stebėtojui pateikus žodinę ar rašytinę pastabą (pastabas), trumpas jų turinys nedelsiant įrašomas ir išsaugomas skiltyje „Pastabos“. (**Vedlio** 3 etapas).

9. Rinkimų dieną balsavimo patalpa rinkėjams atidaroma tik susirinkus ne mažiau kaip 3/5 apylinkės rinkimų komisijos narių. Balsadėžė, prieš tai patikrinus, ar ji tuščia, antspauduojama ar plombuojama balsadėžės uždarymo vietoje. Pradedamas balsavimas.

10. Rinkimų dieną 20 valandą apylinkės komisijos pirmininkas skelbia, kad balsavimas baigtas, ir pasirūpina, kad balsavimo patalpa būtų uždaryta.

11. Apylinkės rinkimų komisija, dalyvaujant ne mažiau kaip 3/5 rinkimų komisijos narių, užključuoja ir antspauduoja balsadėžės plyšį. Komisijos pirmininkas privalo trumpai priminti rinkimų įstatyme nustatytus balsų skaičiavimo reikalavimus ir pranešti, kiek biuletenių buvo gauta iš savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijos, kiek jų skirta balsavimui namuose ir kiek iš jų panaudota, nepanaudota ir sugadinta. (**Vedlyje** šie skaičiai buvo įrašyti ir išsaugoti dar iki balsavimo patalpos atidarymo).

12. Uždarius balsavimo patalpą, baigiama apylinkės rinkimų komisijos nariams išduotų biuletenių apskaita. Atskirai iš kiekvieno apylinkės rinkimų komisijos nario surenkami nepanaudoti (biuleteniai, kurie nėra atskirti nuo šaknelių) ir sugadinti (biuleteniai be šaknelių) rinkimų biuleteniai. Komisijos nariai suskaičiuoja rinkėjų parašų skaičių rinkėjų sąrašė, atskirai kiekvieno komisijos nario naudoto rinkėjų sąrašo dalyje, bei atvykimo lapelių, gautų iš kiekvieno komisijos nario, skaičių.

Vedlio 2 etape įrašoma: grąžinamų nepanaudotų biuletenių šaknelių numeriai, nurodant jų intervalą, pagal kurį **Vedlys** nustato biuletenių skaičių. Grąžinami sugadinti biuleteniai (tai yra rinkėjų sugadinti, bet neįmesti į balsadėžę; sugadinti atplėšiant nuo šaknelės; rasti nenumėruoti ar tuo pačiu numeriu numėruotų šaknelių biuleteniai ar panašiai) įrašomi į sugadintų biuletenių skaičių. Sugadinti biuleteniai neturi (ar laikoma, kad neturi šaknelių) šaknelių ir įrašomi **Vedlyje** nurodant tik jų skaičių.

Vedlio 4 etape atskirai prie kiekvieno rinkimų komisijos nario įrašoma: rinkėjams išduotų biuletenių skaičius (3.3), rinkėjų parašų skaičius (3.4) ir atvykimo lapelių skaičius (3.5). Kai komisijos nariai grąžino visus turėtus biuletenius, komisijos nariui išduotų biuletenių skaičius (3.2) turi būti lygus rinkėjų parašų skaičiui (3.4) ir atvykimo lapelių skaičiui (3.5). O nepanaudotų biuletenių skaičius (3.6) tampa lygus 0 (nuliui). Jeigu taip nėra, gali būti, kad taip yra dėl skaičiuojant rinkėjams išduotus biuletenius, rinkėjų parašus ar atvykimo lapelius padarytų klaidų, dėl Aprašo 12 punkte nurodytų priežasčių arba kad priežastys gali paaiškėti atidarius balsadėžę. **Vedlio** eilutėje 3.8 nurodomi visi likę (pas komisijos pirmininką, sekretorių) komisijos nariams neišdalyti biuleteniai.

13. Visus nepanaudotus (3.8), rinkimų dieną komisijos narių grąžintus, nepanaudotus balsavimo namuose (neatplėštus nuo šaknelių) ir sugadintus (rinkimų dieną ir namuose) rinkimų biuletenius apylinkės rinkimų komisija anuliuoja, nukirpdama ne mažiau kaip tris centimetrus dešiniojo viršutinio biuletėnio kampo. Po to visi šie nukirpti biuleteniai ir nukirpti jų kampai sudedami į atskirus specialius vokus, kurie užključuojami ir antspauduojami. Apylinkės rinkimų komisijoje negali likti nė vieno nesupakuoto biuletėnio, išskyrus balsadėžėje ir balsavimo vokuose esančius biuletenius. Tik tada komisijos pirmininkas priima spėndimą atidaryti balsadėžę.

III SKYRIUS

RINKIMŲ KOMISIJOS VEIKSMAI SKAIČIUOJANT BALSADĖŽĖJE RASTUS BIULETENIUS

14. Apylinkės rinkimų komisija, vadovaudamasi rinkimų įstatyme numatytais straipsniais ir nustatyta tvarka, apžiūri balsadėžę ir, nesant pažeidimų, priima sprendimą ją atidaryti. Balsai turi būti skaičiuojami taip, kad šią procedūrą, rinkėjų žymas balsavimo biuleteniuose galėtų matyti visi balsų skaičiavimo metu dalyvaujantys asmenys ir įsitikinti, kad balsai skaičiuojami sąžiningai ir teisingai. Biuleteniai skaičiuojami ant stalų, ant kurių negali būti jokių kitų dokumentų bei rašymo priemonių (išskyrus juodus grafitinius pieštukus). Prie stalo gali sėdėti ir skaičiuoti biuletenius tik rinkimų komisijos nariai. Komisijos pirmininkas prižiūri, kaip laikomasi Įstatymo reikalavimų, organizuoja komisijos darbą, prireikus skelbia balsavimą dėl biuletenio pripažinimo galiojančiu ar negaliojančiu.

15. Balsadėžėje buvę biuleteniai suskirstomi į vienmandatės (dvi grupės biuletenių: galiojantys ir negaliojantys) ir daugiamandatės (dvi grupės biuletenių: galiojantys ir negaliojantys) apygardų biuletenius. Skirstant biuletenius į grupes, tikrinama, ar biuleteniai yra nustatytos formos, ar jie antspauduoti šios rinkimų apylinkės antspaudu. Jeigu skirstant biuletenius nėra aišku kuriai grupei (galiojančių ar negaliojančių) jį priskirti, neaiškūs biuleteniai dedami į atskirus pluoštelius (atskirai vienmandatės ir daugiamandatės) ir, baigus biuletenius skirstyti į grupes, dėl negaliojančių biuletenių balsuojama (balsavimo rezultatas įrašomas kitoje biuletenio pusėje). Po to suskaičiuojami kiekvienos galiojančių ir negaliojančių grupės biuleteniai ir jų skaičius įrašomas į Vedlio 5 etapo duomenis. Negaliojantys biuleteniai (jeigu jų daugiau kaip 50, naudojant Aprašo 17 punkte nurodytus skirtukus) atskirai pagal apygardas (vienmandatė ar daugiamandatė) supakuojami į didįjį voką, ant kurio užrašomas negaliojančių biuletenių skaičius.

16. Jeigu balsadėžėje rasta daugiau arba mažiau biuletenių, negu jų buvo išduota rinkėjams, komisija imasi priemonių nustatyti priežastis. **Vedlio** 5 etapo 1 žingsnyje įrašoma: balsadėžės atidarymo laikas, balsadėžėje rastų galiojančių ir negaliojančių biuletenių skaičius vienmandatėje ir daugiamandatėje rinkimų apygardose. Šiame etape kandidatų ir kandidatų sąrašų gauti balsai neskaičiuojami.

17. Kandidatų gautų balsų skaičiavimas. Galiojantys rinkimų biuleteniai pagal juose rinkėjų padarytas žymas suskirstomi į atskiras grupes pagal kandidatus. Kiekvieną biuletenių grupę skaičiuoja du komisijos nariai ir po to perskaičiuoja kiti (ne mažiau kaip du) komisijos nariai. Rekomenduojama biuletenius padalyti į pluoštus, kad būtų patogiau juos apgaubti sulenktu ir pasirašytu „Suskaičiuotų biuletenių skirtuku“ (1 priedas). Jeigu skirtuko blanko nėra, jis padaromas taip: ant popieriaus lapo užrašoma: kandidato vardas, pavardė arba „Negaliojantys biuleteniai“, pluošte esančių biuletenių skaičius, biuletenius skaičiavusių ir perskaičiavusių komisijos narių

pavardės, vardai ir komisijos nariai pasirašo. Lapas perlenkiamas ir juo atskiriamas kiekvienas biuletenių pluoštas.

18. Rinkimų komisija privalo vieną kartą balsus perskaičiuoti, jeigu iki rinkimų apylinkės balsų skaičiavimo protokolo pasirašymo to pareikalauja bent vienas rinkimų komisijos narys ar rinkimų stebėtojas. **Vedlio** 5 etapo 2 žingsnyje įrašoma: kiekvieno kandidato gautų balsų skaičius. Šių balsų suma turi būti lygi galiojančių biuletenių skaičiui. Vienmandatės rinkimų apygardos biuleteniai supakuojami ir sudedami į didįjį voka, ant kurio užrašomas biuletenių skaičius.

19. Po to skaičiuojami daugiamandatės rinkimų apygardos biuleteniai. Balsavimo biuleteniai suskirstomi į grupes pagal kandidatų sąrašus. Kiekvienos grupės biuleteniai suskaičiuojami ir jų skaičius įrašomas **Vedlio** 5 etapo 2 žingsnyje. Kiti balsų skaičiavimo tvarkos, biuletenių pakavimo reikalavimai yra tokie patys kaip skaičiuojant vienmandatės rinkimų apygardos biuletenius.

IV SKYRIUS

RINKIMŲ KOMISIJOS VEIKSMAI SKAIČIUOJANT VOKAIS GAUTUS BIULETENIUS

20. Apylinkės rinkimų komisijos pirmininkas pateikia visus (balsavusiųjų namuose ir gautus iš savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijos) gautus išorinius balsavimo vokus. **Vedlio** 6 etapo 1 žingsnio 10.1 ir 10.21 punktuose įrašomi gautų vokų skaičiai. Patikrinama, ar jų skaičius atitinka **Vedlio** 6 etapo 10, 10.1 ir 10.2 pilkuose langeliuose (VRKIS posistemėje „Rinkėjai“) įrašytus skaičius. Nustačius neatitikimus, aiškinamasi priežastys, jeigu jos nustatomos, pranešama komisijos nariams ir stebėtojams, jeigu neatitikimo priežastys nežinomos, apie tai pranešama komisijos nariams, stebėtojams ir savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai.

21. Iš naujo antspauduojama balsadėžė (kaip tai nurodoma aprašo 9 punkte). Vedlyje galima atspausdinti Rinkėjų, kurie balsavo iki rinkimų dienos, sąrašą su jame nurodytais ant išorinių balsavimo vokų užklijuotų specialių ženklų numeriais. Jeigu sutikrinus randama neatitikimų, apie juos nedelsiant pranešama savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai, kuri, įvertinusi neatitikimų pobūdį ir mastą, informuoja VRK. Nustačius tyčinio vokų atplėšimo žymas, pranešama teisėsaugos institucijoms.

21.1. Komisijos pirmininkas paveda vienam komisijos nariui išimti iš kiekvieno išorinio voko (nukirpus nuo jo vieną kraštą) rinkėjo kortelę ir vidinį voka, kitam (kitiems) – rinkėjų sąrašė surasti balsavusio rinkėjo pavardę ir pranešti, ar rinkėjas nėra balsavęs rinkimų apylinkėje ir ar nėra gauta šio rinkėjo dar vieno voko. Ši procedūra atliekama taip: išorinis vokas apžiūrimas, įsitikinama, kad jis nebuvo atplėštas, specialus ženklas nepažeistas. Nukirpus išorinio voko kraštą, iš jo išimama rinkėjo kortelė ir vidinis vokas. Garsiai perskaitomas rinkėjo kortelės numeris ir rinkėjo pavardė, šie duomenys sutikrinami su apylinkės rinkėjų sąrašo duomenimis. Apylinkės rinkėjų sąrašė prie rinkėjo, kurio balsas gautas voke, pavardės įrašoma „Balsavo vokais“ arba „BV“. Vidinis balsavimo vokas antspauduojamas rinkimų apylinkės antspaudu ir įmetamas į balsadėžę.

Jeigu rinkėjo kortelėje įrašytas asmuo, kurio nėra rinkėjų sąrašė, arba rinkėjų sąrašė yra rinkėjo parašas, liudijantis, kad jis jau balsavo apylinkėje, arba yra gautas kitas to paties rinkėjo balsavimo vokas, arba išoriniame voke nėra rinkėjo kortelės, arba išoriniame balsavimo voke yra įdėta daugiau kaip vienas vidinis balsavimo vokas, antspaudas nededamas, vokas neatplėšiamas. Tolesnė šių vokų apskaita netvarkoma. Po to, kai paskutinis antspauduotas vokas įmetamas į balsadėžę, išoriniai vokai, rinkėjo kortelės, neantspauduoti vidiniai vokai sudedami atskirai. **Vedlio** 6 etapo 1 žingsnyje įrašoma: gautų išorinių vokų skaičius, rastų vidinių vokų skaičius, antspauduotų vidinių vokų skaičius.

22. Balsadėžė atidaroma. Vidiniai vokai atplėšiami po vieną, patikrinama, kad viename vidiniame voke būtų ne daugiau kaip vienas vienmandatės rinkimų apygardos biuletenis ir vienas daugiamandatės rinkimų apygardos biuletenis. Rinkimų komisijos gali gauti iš užsienyje esančių karinių misijų nestandartinius biuletenius – PDF formato baltus biuletenius su atšviestu VRK antspaudu. Visi iš vidinių vokų išimti biuleteniai suskaičiuojami, jie skaičiuojami taip kaip biuleteniai, rasti balsadėžėje, pagal Aprašo 17 ir 18 punktuose nustatytą tvarką. **Vedlio** 6 etapo 2 žingsnyje įrašomi gauti balsų skaičiavimo rezultatai.

23. Į didžiuosius vokus, kuriuose yra galiojantys ir negaliojantys biuleteniai, rasti balsadėžėje, pridėdami vokuose gauti galiojantys ir negaliojantys biuleteniai. Rinkėjo kortelės, atplėšti išoriniai ir vidiniai, neantspauduoti vidiniai vokai supakuojami.

24. Protokolo spausdinimas **Vedlyje**. Protokole, kuriame bus kritinių klaidų, per visą protokolo puslapį bus įrašas „klaidos“. **Vedlio** pradiniam lange **Vedlio** etapų sąrašė bus nuoroda, kokia tai klaida ar klaidos. Jeigu protokolas kritinių klaidų neturi, **Vedlys** sukuria protokolo duomenų apsaugos kodą, kurį sudaro keturi simboliai. Protokolą galima atsispausdinti ir pasirašyti.

25. Protokolą pasirašo visi skaičiavime dalyvavę komisijos nariai ir komisijos pirmininkas. Po to pasirašo stebėtojai. **Vedlyje** pažymimi visi protokolą pasirašę komisijos nariai ir pirmininkas, stebėtojai, įvedamas pasirašymo laikas ir protokolo apačioje esantis duomenų apsaugos kodas. Patvirtinus protokolą, jį taisyti galima tik savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai jį gražinus ir leidus taisyti. Paprašius stebėtojui ar komisijos nariui, jam išduodama patvirtinto protokolo kopija, kurią pasirašo komisijos pirmininkas. Analogiškai suformuojama ir daugiamandatės rinkimų apygardos protokolo I dalis.

V SKYRIUS

KANDIDATŲ PIRMUMO BALSŲ SKAIČIAVIMAS

26. Vadovaudamasi rinkimų įstatymuose numatytais reikalavimais, apylinkės rinkimų komisija nusprendžia, ar pirmumo balsus skaičiuoti iš karto, ar kreiptis į savivaldybės (apygardos) rinkimų komisiją dėl leidimo pirmumo balsus skaičiuoti kitą kartą, bet ne vėliau kaip po 24 valandų. Jeigu savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijos pirmininkas leidžia pirmumo balsus

skaičiuoti kitą kartą, abu maišai su dokumentais užplombuojami ir visi rinkimų dokumentai perduodami savivaldybės (apygardos) rinkimų komisijai.

27. Kandidatų pirmumo balsų skaičiavimas iš karto. Biuleteniai skaičiuojami ant stalų, ant kurių negali būti jokių kitų dokumentų bei rašymo priemonių (išskyrus juodus grafitinius pieštukus). Pirmumo balsams skaičiuoti apylinkės rinkimų komisijos pirmininkas sudaro iš dviejų ar daugiau komisijos narių skaičiavimo grupes ir kiekvienai jų paveda skaičiuoti konkrečių kandidatų sąrašų pirmumo balsus. **Vedlyje** nurodoma: balsų skaičiavimo grupių nariai, kurie skaičiuos pirmumo balsus ir dirbs su kompiuteriu; grupėms priskirti kandidatų sąrašai. Kiekviena grupė, skaičiuodama pirmumo balsus, naudoja kompiuterį, todėl vienu metu kelios grupės gali skaičiuoti pirmumo balsus tik turėdamos atskirus kompiuterius. Vieno kandidatų sąrašo pirmumo balsai gali būti vedami į **Vedlį** tik vienu kompiuteriu. Tuo pačiu kompiuteriu gali būti vedami kelių sąrašų pirmumo balsai. Nedirbantys su kompiuteriais darbo grupės ar nepaskirti į grupes komisijos nariai gali paruošti biuletenius skaičiavimui: išrūšiuoti į reitinguotus ir nereitinguotus; surašyti biuletinių numerius; pagal atspausdintą suvestų pirmumo balsų lentelę su kiekvieno biuletinio reitingo duomenimis patikrinti skaičiavimo rezultatus. Jeigu kyla nesutarimų dėl grupių sudarymo ar sąrašų priskyrimo, šie klausimai sprendžiami burtais. Politinės partijos pasiūlytas komisijos narys negali skaičiuoti tos pačios partijos iškeltų kandidatų sąrašo pirmumo balsų. Komisijos pirmininkas balsų paprastai neskaičiuoja. Jis prižiūri, kaip dirba balsų skaičiavimo grupės. Visos balsų skaičiavimo grupės turi dirbti vienoje patalpoje.

28. Balsų skaičiavimo grupė, gavusi voką su biuleteniais nustato, ar gavo voką su jiems paskirto suskaičiuoti kandidatų sąrašo biuleteniais. Skaičiuojant biuletenius taip pat įvertinama, ar visuose biuleteniuose yra balsuota už nurodytą kandidatų sąrašą. Jeigu aptinkama tokių biuletinių, kurie, balsų skaičiavimo grupės narių nuomone, yra negaliojantys arba priskirtini kitam sąrašui, šie biuleteniai atidedami ir, baigus skaičiuoti sąrašo pirmumo balsus, perduodami komisijos pirmininkui. Galutinį tokių biuletinių įvertinimą, kai baigiami skaičiuoti visų kandidatų sąrašų pirmumo balsai, priima apylinkės rinkimų komisija, balsuodama dėl kiekvieno biuletinio. Apylinkės rinkimų komisija, esant negaliojančių ar ne tam kandidatų sąrašui priskirtų biuletinių ir dėl to pasikeitus daugiamandatės rinkimų apygardos balsų skaičiavimo rezultatams, kreipiasi į savivaldybės (apygardos) rinkimų komisiją su prašymu leisti taisyti daugiamandatės rinkimų apygardos balsų skaičiavimo protokolo I dalį. Po to **Vedlyje** padaromi pataisymai. Protokolas spausdinamas, pasirašomas komisijos narių, stebėtojų ir patvirtinamas **Vedlyje** iš naujo.

29. Biuletinių skirstymas į biuletenius, turinčius ir neturinčius pirmumo balsų. Pirmiausia atrenkami biuleteniai, turintys bent vieną reitingo žymą. Biuleteniai suskaičiuojami ir visi šie reitinguoti biuleteniai labai atidžiai pieštuku viršutiniame mėlynos linijos laukelio dešiniajame kampe iš eilės pradėdant nuo 1 (vieneto) sunumeruojami. **Vedlyje**: grupė pasirenka skaičiuojamą partiją, nurodo biuletinių su pirmumo balsais skaičių. Vienas grupės narys skaito biuletenyje

pažymėtus kandidatų numerius, kitas komisijos narys kompiuterio klaviatūra veda diktuojamus skaičius. Suvedus 20 biuletenių, programa pasiūlys patikrinti, ar tikrai vedamo biuletenio numeris atitinka ant biuletenio užrašytą skaičių. Toks patikrinimas paprastai kartojamas kas 20 biuletenių. Jeigu balsų skaičiavimo grupė nesutaria, kokį rinkimų numerį parašė rinkėjas, toks biuletenis atidedamas ir vėliau dėl šio rinkimų numerio nustatymo komisija sprendžia balsuodama. Rinkėjų parašytos pavardės, vardai, kiti užrašai ar nenustatytoje biuletenio vietoje parašyti skaičiai nėra Įstatymo nustatytas būdas balsuoti už kandidatų pirmumą. Taip pažymėti pirmumo balsai neskaičiuojami. Kai komisijos nariai pagal biuletenio žymą negali nustatyti, kokį rinkimų numerį rinkėjas įrašė, **Vedlyje** įrašomas 0 (nulis). Jeigu suvedant reitingo balsus paaiškėjo, kad biuletenių su reitingo balsais yra daugiau ar mažiau, negu grupė nurodė **Vedlio** 8 etapo 3 žingsnyje, išsiaiškinamos priežastys (biuletenis nesunumeruotas, numeruojant praleistas skaičius, padaryta klaida skaičiuojant biuletenius ar panašiai) grįžtama į **Vedlio** 8 etapo 3 žingsnį ir klaidos ištaisomos. Suvestų pirmumo balsų lentelėje raudona spalva pažymimi pasikartojantys rinkimų numeriai, kurie į bendrą pirmumo balsų skaičių neskaičiuojami.

30. Suvestus reitingo balsus būtina pasirinktinai patikrinti. Galimi įvairūs tikrinimo būdai:

- komisijos nariams pasikeitus funkcijomis, tai yra narys, kuris suvedė reitingo balsus, tikrinimo metu Suvestų pirmumo balsų lentelėje skaito, o kitas narys tikrina, ar atitinka suvestų reitingo balsų skaičius (tikrinimas rekomenduojamas, kai biuletenių su pirmumo balsais yra iki 100 vienetų);

- pasirenkami atsitiktiniai biuleteniai ir sutikrinama, ar teisingai suvesti skaičiai (priklausomai nuo biuletenių su pirmumo balsais skaičiaus tikrinamas kas 10, 20, 50 biuletenis ar tikrinama pagal atsitiktinai pasirinktą skaičių seką). Atrenkant pasirinktus tikrinimui biuletenius, galima naudoti **Vedlio** 8 etapo 5 žingsnyje įdiegtą paieškos sistemą, kuri leidžia parinkti tiek atrinktus biuletenius, tiek galimybę atrinkti biuletenius, kuriuose balsuota už vieną iš sąrašo kandidatų;

- atspausdinama suvestų pirmumo balsų (visų ar jų dalies) lentelė ir tikrinama pagal ją, tokiam tikrinimui kompiuteris naudojamas tik atspausdinant lentelę. Atspausdinta lentelė negali būti platinama ir po patikrinimo privalo būti pridama prie biuletenių;

- galimi kiti tikrinimo būdai, kurios pasirenka apylinkės rinkimų komisija.

31. Įsitikinus, kad suvesti pirmumo balsai atitinka biuletenių žymas, spausdinamas pirmumo balsų skaičiavimo protokolo II dalies skyrius, kurio numeris atitinka kandidatų sąrašo numerį. Protokolą F4 pasirašo pirmumo balsus skaičiavę apylinkės rinkimų komisijos nariai ir pirmininkas. Pasirašytas protokolas **Vedlio** 8 etapo 5 žingsnyje patvirtinamas. Tvirtinant protokolą, suvedamas keturių skaitmenų kodas ir, jeigu jis atitinka atspausdinto protokolo kodą, protokolas laikomas patvirtintu. Patvirtinto protokolo duomenų keitimas apylinkės rinkimų komisijoje galimas tik leidus (savivaldybės) apygardos rinkimų komisijos pirmininkui ar jo įgaliotam komisijos nariui.

32. Tokiu pačiu būdu skaičiuojami visų kandidatų sąrašų pirmumo balsai, tvirtinami visų kandidatų sąrašų protokolai F4.

33. Suskaičiavus visų kandidatų sąrašų pirmumo balsus, pasirašius visus F4S protokolus, suformuojamas protokolas F3, kurį atspausdinus pasirašo visi komisijos nariai ir stebėtojai. Vedlyje patvirtinamas protokolo pasirašymas.

34. Visi suskaičiuoti biuleteniai sudedami į naują didįjį voką (vokus). kartu su biuleteniais įdedamas ir didysis vokas (vokai), iš kurio (kurių) buvo išimti biuleteniai. Didysis vokas (vokai) užklijuojamas (užklijuojami), aprašomas jo turinys, šis vokas antspauduojamas apylinkės rinkimų komisijos antspaudu ir įdedamas į maišą. Maišas plombuojamas ir plombos numeris įrašomas į balsų skaičiavimo protokolo antrąją dalį F3.

35. **Pirmumo balsų skaičiavimas kitą kartą.** Savivaldybės (apygardos) rinkimų komisija, gavusi neskaičiuotus pirmumo balsus, rinkimų įstatymo nustatyta tvarka priima sprendimą dėl pirmumo balsų skaičiavimo. Rinkimų dokumentai pirmumo balsams skaičiuoti tai pačiai ar kitai rinkimų komisijai išduodami pagal aktą (pildomi du akto egzemplioriai).

36. Savivaldybės (apygardos) rinkimų komisija nustato pirmumo balsų skaičiavimo vietą ir laiką. Skaičiuojama naudojant **Vedlį** Aprašo 27–34 punktuose nustatyta tvarka.

VI SKYRIUS

BIULETENIŲ IR KITOS RINKIMŲ MEDŽIAGOS DĖJIMAS Į MAIŠUS

37. Visi rinkimų dokumentai dedami į du maišus:

37.1. padaromi didžiųjų vokų aprašai, vokai užklijuojami, antspauduojami ir įdedami į maišus;

37.2. į vieną maišą pakuojami į atskirus antspauduotus ir užklijuotus vokus sudėti visi anuliuoti biuleteniai, jų nukirpti kampai, vokai, atvykimo lapeliai, rinkėjo kortelės, apylinkės rinkimų komisijos posėdžių protokolai (jeigu nėra skundų) ir kita panaudota ir nepanaudota rinkimų medžiaga. Maišas užrišamas ir užplombuojamas. Plombos numeris įrašomas į protokolą;

37.3. į antrą maišą pakuojami visi į didžiuosius vokus sudėti galiojantys ir negaliojantys biuleteniai, tai yra, visi biuleteniai, kurie buvo suskaičiuoti skaičiuojant balsus. Maišas užrišamas ir užplombuojamas. Plombos numeris įrašomas į protokolą.

38. Į maišus nededama: apylinkės rinkėjų sąrašai, nepanaudotos plombos, nepanaudoti didieji vokai, balsų skaičiavimo protokolas (vienas egzempliorius), rinkimų apylinkės komisijos antspaudas, finansiniai dokumentai.
